

Nagykerekai és Szentpéterszeg községek temető és hősi emlékhelyei

2021. 05. 04. Csákvári Sándor – Farkas Gábor – Nagy Richárd – Papp Zsófia

1. Nagykerekai község hadisírjai és hősi emlékművei:

A Honvédség és Társadalom Baráti Kör (HTBK) Debreceni Szervezet „Elfeledett emlékezet” Háborús Kegyeleti Kutatócsoport elvégezte Nagykerekai község hősi sírjainak és emlékműveinek felmérését és állapotellenőrzését.

A helytörténeti kutatószervezet felmérésének ideje: 2021. április 04. 24. 09.00-11.00

a) **Hely: Nagykerekai I. és II. világháborús magyar hősi emlékmű,** 4127 Nagykerekai, Kossuth utca 22. (É.sz.: 47,186711 K.h.: 21,793517)

Tapasztalatok:

A polgármesteri hivatal melletti parkban található egy emlékmű, melyen az első, valamint a második világháborúban hősi halált halt Nagykerekai illetőségű személyek nevei olvashatóak. Az emlékmű felirata a következő; „A haza védelmében hősi halált haltak. I. világháború 1914-18-ig, II. világháború 1941-1945. Készítette a nagykerekai önkormányzat.” A felirat és a hősi halottak nevei egy fekete gránittáblán olvashatóak. Az emlékművet a település önkormányzata 1997-ben állíttatta, állapota szinte hibátlan.

Az elhelyezés adatait a megyei könyvtár helytörténeti adatbázisában rögzítették a könyvtárosok. Az elhelyezés pontos dátuma ez alapján 1997. október 11-e.

b) **Hely: Nagykerekai Köztemető,** 4127 Nagykerekai, Petőfi utca (É.sz.: 47,176162 K.h.: 21,805145)

Tapasztalatok:

Nagykerekai község köztemetője a település délkeleti részén található, rendezett, karbantartott. Szerkezete sajátos, mivel a temető hosszanti irányban elnyúlik. A temető mellett egy nagyobb, mezőgazdaságilag megművelt terület található; feltételezhetően ez a terület is a temető része lehetett egykoron.

A temető a XIX. századi kataszteri térképen még nincsen feltüntetve, azonban az 1941-es, Magyarország katonai felmérése során készült térképen már szerepel. A temetőben – a katonai vonatkozást tekintve – egy második világháborús román tömegsír, egy első világháborús hadviselt sírja és egy második világháborúban eltűnt személy sírja található meg.

A lakossági bejelentés alapján a köztemetőben az alábbi, már ismert hadviseltek és hősi halottak síremlékeinek állapotellenőrzésére, valamint az eddig ismeretlen hősi halottak és hadviseltek sírhelyeinek állapotörögztésére került sor.

1. **Ismeretlen román katonák;** (É.sz.: 47.176410, K.h.: 21.804530) A Nagykereki köztemető szélén, a temető mellett vezető külterületi út déli oldalán a kerítés mellett található a községben 1944. októberében eltemetett román katonák tömegsírja. A síremléket az önkormányzat jelentette be hadisírként a 2013. évi országos hadisírfelmérési programban.. A síremlék egy többes sírhelyre állított hasáb alakú beton sírkő, teteje lekerekített. A rajta lévő felirat: "Az elesett román hősök emlékére a hálás úttörők. 1960. X. 10." A sírhelyet az önkormányzat gondoztatja, a hantot övező alacsony betonszegély töredezett. Nagykereki község jegyzőjének 540/1948. számú jelentése szerint a község temetőjében 7 fő idegen katonát temettek el. Közülük 5 fő román katona (1 tiszt 4 közkatona) nyugszik a sírban, akik halálát nem jegyezték fel. Személyük ismeretlen. A jegyzői jelentés szerint eltemettek még 2 fő ismeretlen német katonát. (Forrás: 3993/1948 Bihar vármegye alispánja. Irrattári irományjegyzék. Tárgy: Katonai sírok és temetők számbavétele. - Levéltári jelzete: MNL HBML IV.B. 406/b 811d. 3993/1948.) A román katonák síremlékét a Gyulai Román Konzulátus képviselői rendszeresen felkeresik.

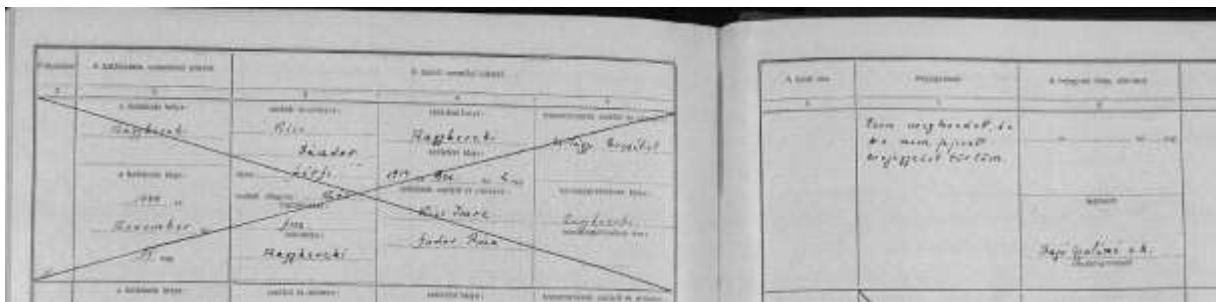
2. **Kiss Sándor** (1914 –); (É.sz.: 47.176480, K.h.: 21.804230) Betonszegélyvel körbevett és fedőlappal borított sírhely, amelyen egy háromszög alapú gúlát formázó síremléket emeltek. A gúla alakú sírkő csúcsán egy fekete gránitból gömb alakúra csiszolt díszet helyeztek el. A síremlék magassága így eléri a 2 métert. A síremlék egy-egy oldalán emléktáblákat helyeztek el, amelyen Kiss Imre (1874-1944) és felesége, valamint fiuk Kiss Sándor (1914) nevét írták fel. Kiss Sándor a második világháborúban tűnt el.

Kiss Sándor születési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

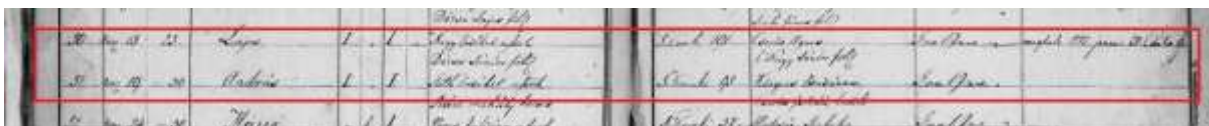

Kiss Sándor házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

Kiss Sándor törölt halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

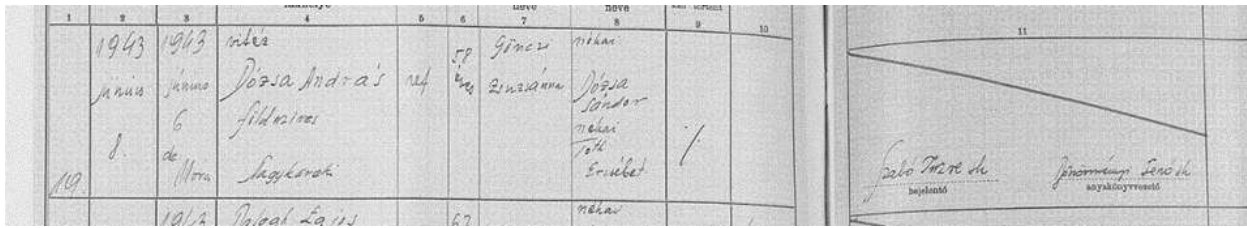
3. **vitéz Dózsa András** népfelkelő tizedes (1884 – 1943); (É.sz.: 47.176470, K.h.: 21.803970) Vitéz Dózsa András sírmléke és sírhelye a Nagykereki köztemetőben található. A sírjel betonlapra emelt 2,5 méter magas műkö emlékoszlop, amely töredezett, de szilárdan áll. A sírhant fedetlen föld és gondozott állapotú. Látogatott sírhely. A sírkő felirata: "Itt nyugsza csendes álmát vitéz Dózsa András. Élt 58 évet. Meghalt 1943. június 6. Szerénység és szorgalom kísért földi utadon. Ez lett életed emléke. Poraid fedj béke. Emeltette neje Gönczi Zsuzsánna. Élt 81 évet. Meghalt 1959. IV. hó 2-án. Gyászolják gyermekei." vitéz Dózsa András népfelkelő tizedes az első világháborúban a Cs. és kir. 37. gyalogezredhez vonult be Nagyváradra. A háborús érdemeiért kétszer kapott Nagy Ezüst Vitézségi érmét, a Károly-csapatkeresztet is megkapta. 1926-ban 5971. sorolási számon vették fel a Vitézi Rendbe. Neve szerepel a Vitézek Albumában. (Bp. 1939. Merkantil) Forrás: Szentváry-Lukács János VITÉZI REND LEGÉNYSÉGI VITÉZEK 1921-1945 avatott és várományos, online adattár, link: <http://szlukacs.freeweb.hu/vitezirend/legenysegi/index.html>

vitéz Dózsa András keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

vitéz Dózsa András házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

vitész Dózsa András halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

c) **Hely: Régi reformátustemető**, 4127 Nagykereki, Bihari utca-Rákóczi utca (É.sz.: 47,182445 K.h.: 21,789896)

Tapasztalatok:

Magyarország 1941-es katonai felmérésének térképe alapján Nagykereki község déli határában, a mai Bihari utca és a mai Rákóczi utca találkozásánál volt egy temető, amely mára felhagyottá vált.

A volt temető területe műholdas felvételek alapján is jól körülhatárolható. A terület egyik fele jelenleg bozotos, rendezetlen, másik fele pedig mezőgazdasági művelés alatt áll. A területen síroknak nincsen nyoma.

2. Szentpéterszeg község hadisírhajai és hősi emlékművei:

A Honvédség és Társadalom Baráti Kör (HTBK) Debreceni Szervezet „Elfeledett emlékezet” Háborús Kegyeleti Kutatócsoport elvégezte Szentpéterszeg község hősi sírhajainak és emlékműveinek felmérését és állapotellenőrzését.

A helytörténeti kutatószervezet felmérésének ideje: 2021. április 24. 11.30-14.00 óra

a) **Hely: Szentpéterszeg köztemető**, 4174 Szentpéterszeg, Nép utca. (É.sz.: 47,234098 K.h.: 21,610451)

Tapasztalatok:

A község temetője régóta használatban van, területére már a XIX. század második felében is temetkeztek.

A lakossági bejelentés alapján a köztemetőben az alábbi, már ismert hadviseltek és hősi halottak síremlékeinek állapotellenőrzésére, valamint az eddig ismeretlen hősi halottak és hadviseltek sírhelyeinek állapotörögzésére került sor:

1. Cs. Nagy Imre (1914 –): (É.sz.: 47.234910, K.h.: 21.610210) Cs. Nagy Imre nem Szentpéterszegen van eltemetve, a család sírhaján egy felirattal állítottak neki emléket. Az egykori Szovjetunió területén hunyt el, pontosabb helyéről egyelőre nem lehet tudni semmit. A család

sírja régi, a feliratok kopottak, a sírkő tisztítást igényel, de rendezett, a leszármazottak gondozzák. A sír betonból készült, több helyen mintázott, rajta fehér táblán szerepelnek az elhunytak nevei.

Cs. Nagy Imre születési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

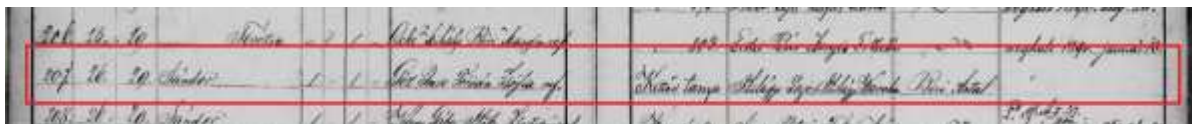

Cs. Nagy Imre sírfelirata. Cs. Nagy Imre mellett felesége és apósa neve is olvasható a sírkövön.

2. **Góz Sándor** civil (1889 – 1944): (É.sz.: 47.234098 K.h.: 21.610451) A hősi halott családi sírban nyugszik, feleségével egy sírba temették (ugyanabban az évben hunytak el). A polgári halotti anyakönyvben szerepel a bejegyzése a következő megjegyzéssel: A községbe bevonult orosz katonák a saját udvarán útüri egyenruhában találták, és emiatt agyonlőtték. A sír betonból készült, le van fedve, amin egy fehér tábla található, azon szerepelnek a sírfeliratok. A feliratok nehezen olvashatóak, mivel a festék lekopott róluk, de közelről jól lehet látni őket. A sír egyébként jó állapotban van, rendezett. Góz Sándor nem katonaként szolgált, civilként hunyt el.

Góz Sándor sírfelirata. Góz Sándor mellett felesége, Kun Pirokska is ebben a sírban nyugszik.

Góz Sándor keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

3. **Furka Vince** civil (1924 – 1945): (É.sz.: 47,234098 K.h.: 21,610451) Meghalt 1945. október 10-én. Furka Vince és Furka László, 21 és 28 éves testvérpár, debreceni lakosok nem katonaként, hanem civilként haltak hősi halált. Szovjet katonák lőtték őket agyon. A polgári halotti anyakönyvben az alábbi megjegyzés szerepel mindkettőjüknél: A községet megszállt orosz katonák az itteni tartózkodási helyéről elhurcolták, és a község északi szélén lévő homokgödrök mellett agyonlőtték. A sír betonból készült, Furka László és Furka Vince neve egy fehér márványtáblán olvasható.

Furka László és testvére, Furka Vince sírfelirata. Mindketten civilként haltak hősi halált.

Furka László civil (1916 – 1945): (É.sz.: 47,234098 K.h.: 21,610451) Meghalt 1945. október 10-én. Furka Vince és Furka László, 21 és 28 éves testvérpár, debreceni lakosok nem katonaként, hanem civilként haltak hősi halált. Szovjet katonák lőtték őket agyon. A polgári halotti anyakönyvben az alábbi megjegyzés szerepel mindkettőjüknél: A községet megszállt orosz katonák az itteni tartózkodási helyéről elhurcolták, és a község északi szélén lévő homokgödrök mellett agyonlőtték. A sír betonból készült, Furka László és Furka Vince neve egy fehér márványtáblán olvasható.

1916	1916	1916	1916	1916	1916
23	23	23	23	23	23
Furka	László	születési	anyakönyvi	bejegyzése	(forrás: https://www.familysearch.org/hu).

Furka László születési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

4. **Ismeretlen magyar honvéd** (É.sz.: 47,234281 K.h.: 21,611176) Hasáb alakú beton síremlék. Fehér kőtáblája felirata: "A második világháborúban elesett egy ismeretlen magyar katona." A sírhelyről jelentést tett Szentpéterszeg község elöljárósága a 480/1948 iktató számú iratában, amely megtalálható Hajdú vármegye alispánjának 3993/1948. számú, katonasírokról és temetők nyilvántartásba vételéről készített jelentéseiben. (Az iratok őrzési helye: MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltára). A hivatkozott jelentés szerint a község temetőjében (1948. április) egy ismeretlen magyar honvéd volt eltemetve. Adatai nem ismertek.

5. **B. Ékes Pál** civil (1890 – 1944): (É.sz.: 47.234390 K.h.: 21.6111060) Hasáb alakú, betonból készült síremlék, amelyre fehér márványtáblát rögzítettek. A táblára vésték Ékes Pál és a fia Ékes Sándor nevét, akiket 1944 októberében a bevonuló szovjet katonák végeztek ki Szentpéterszegen. Apa és fia a második világháború polgári áldozatai. A bevonuló szovjet katonák a Kiskertős Tanyából áthozták a szentpéterszegi határba, és ott a berettyóújfalui egyik határdomb közelében agyonlőtték. Foglalkozása: földműves, vallása: református, házastársa: Gy. Ambrus Piroska. Forrás: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 32/1944. számú bejegyzés (Közzétéve a www.familysearch.org oldalon).

23	1890	1944	B. Ékes Pál	születési	anyakönyvi	bejegyzése	(forrás: https://www.familysearch.org/hu).
----	------	------	-------------	-----------	------------	------------	---

B. Ékes Pál keresztemelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

32	1944	1944	B. Ékes Pál	születési	anyakönyvi	bejegyzése	(forrás: https://www.familysearch.org/hu).
33	1929	1944	B. Ékes Sándor	születési	anyakönyvi	bejegyzése	(forrás: https://www.familysearch.org/hu).

B. Ékes Pál halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

B. Ékes Sándor civil (1929 – 1944): (É.sz.: 47.234390 K.h.: 21.6111060) Hasáb alakú, betonból készült síremlék, amelyre fehér márványtáblát rögzítettek. A táblára vésték Ékes Pál és a fia Ékes Sándor nevét, akiket 1944 októberében a bevonuló szovjet katonák végeztek ki Szentpéterszegen. Apa és fia a második világháború polgári áldozatai. Foglalkozása: földműves, vallása: református. Forrás: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 33/1944. számú bejegyzés (Közzétéve a www.familysearch.org oldalon).

35	1944	1944	B. Ékes Sándor	neh.	B. Ékes Pál	Leány- józsef kórház	Amegpróbált orosz katonák a Kiskettős Tanyánál át hozták a szentpéterszegi határba és ott a berettyóújfalui egyik határdomb közelében agyonlőtték.
	okt.	okt.	Iskolamester	ref. 44	ref. 44	Kiskettős hat. domb	B. Ékes Sándor né. Nagy Sándor né.
	21.	16.	Berettyóújfalui		Ambrus Borcska	leje.	A kórházban át tépe felé elnyomuló
	35.	delüái faluban	Kiskettős tanya.				

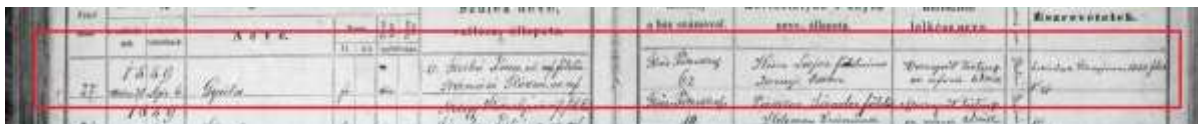
B. Ékes Sándor halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

6. **Kathó István** civil (1900 – 1944): Kathó István egykori református iskolaigazgató sírján felújított síremlék található. Hasáb alakú műkö sírjel, amelyet egy lefedett és betonszegéllyel körbevett helyre állítottak. Kathó István a második világháború polgári áldozata, emlékezetét egy emléktábla őrzi a Szentpéterszegi Fekete Borbála Általános Iskola falán. Halálának körülményeit Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyvébe bejegyezték 34/1944 számon: "Községünkön át Tépe felé előre nyomuló orosz katonák magukkal vitték utat mutatni. Tépe község alól hazafelé jövet bement a berettyóújfalui határban lévő Kiskettős Tanyára, az ott lakó B. Ékes Pál bérlőhöz. A tanyában kutató orosz katonák elhurcolták, áthozták a szentpéterszegi határba, és ott a berettyóújfalui egyik határdomb közelében agyonlőtték. Foglalkozása: református ig.tanító, vallása: református, házastársa: Szepesi Etelka." Hősi halált halt. Forrás: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 34/1944. sz. bejegyzés (Közzétéve a www.familysearch.org oldalon.)

35	1944	1944	Kathó István	neh.	Leány- józsef kórház	A kórházban át tépe felé elnyomuló orosz katonák magukkal vitték utat mutatni. Tépe község alól hazafelé jövet bement a berettyóújfalui határban lévő Kiskettős Tanyára, az ott lakó B. Ékes Pál bérlőhöz. A tanyában kutató orosz katonák elhurcolták, áthozták a szentpéterszegi határba, és ott a berettyóújfalui egyik határdomb közelében agyonlőtték. Foglalkozása: református ig.tanító, vallása: református, házastársa: Szepesi Etelka." Hősi halált halt.	
	okt.	okt.	Iskolamester	ref. 44	ref. 44	Kiskettős hat. domb	Kathó István né. Nagy Sándor né.
	21.	16.	Berettyóújfalui		Ambrus Borcska	leje.	A kórházban át tépe felé elnyomuló
	34.	delüái faluban	Kiskettős tanya.				

Kathó István halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

7. **V. Szabó Gyula** gyalogos (1889 – 1916): (É.sz.: 47.234098 K.h.: 21.610451) V. Szabó Gyula síremléke és földi maradványai a Szentpéterszegi köztemetőben kerültek elhelyezésre. A sírjel egy betonlapra állított fehér márvány obeliszk. A régi síremlék S. Nagy József (1910-1995) és S. Nagy Józsefné született V. Szabó Berta (1913-1991) sírhelye előtt kapott helyet. Felirata: "Itt nyugszik életemnek reményemnek minden boldogsága forrón szeretett örökké felejthetetlen drága férjem V. Szabó Gyula. Élt 26 évet, aki az 1914-1916-iki világháborúnak lett áldozata és hősi halált halt 1916. márc. 6-án. Áldott emlékét örökké fogjuk őrízni. Áldás és béke lengjen porai felett! Emlékül emeltette bánatos özvegye B. Szabó Margit és árva kis leánya Berta." V. Szabó Gyula gyalogos a Cs. és kir. 17. helyőrségi kórházban halt meg Budapesten 1916. március 6-án. Csapatteste a Cs. és kir. 37. gyalogezred 1. pót százada volt. (Forrás: Wiener Kriegsarchiv, Sterberegister 1846-025/Bécsi Hadilevéltár, táborig halotti anyakönyvek 1846. sz. őrzési egység 025. bejegyzés. (Közzétéve a www.katonahoseink.militaria.hu honlapon)

V. Szabó Gyula keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

V. Szabó Gyula házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

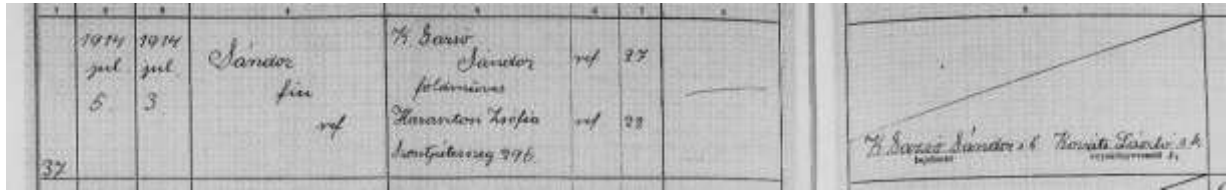
Szabó Gyula V.		Rendfokozat: gyalogos
		Csapattest: cs. és kir. 37. gyalogezred
		Alosztály: 1. pót század
Születési és honossági adatok		
Születési hely:	Szentpéterszeg	
Születési idő:	1889	
Honosság (ország):	Magyarország	
Honosság (megye):	Bihar	
Veszteségi eset		
Típusa:		halott
Helyszíne:	cs. és kir. 17. sz. helyőrségi kórház,	Budapest
Időpontja:		1916.03.06
Eltemetés helye:		Szentpéterszeg
Adatbázis azonosító: KOTXskIG3A		Adatok forrása: KA1846/025
		Adatpontosítás

V. Szabó Gyula kartonja megtalálható a *Hadtörténeti Intézet és Múzeum első világháborús adatbázisában* (forrás: <https://katonahoseink.militaria.hu>).

8. **Tornyai László** honvéd (1953 – 1975): Tornyai László honvéd a Magyar Néphadsereg hadköteles katonája volt. Szolgálateljesítés közben vesztette életét. Nem háborús veszteség. Sírja régi és töredezett. A sírhantot betonból készült szegély övezi, lefedetlen. A sírra egy hasábalakú sírkövet emeltek, szintén betonból. A névtábla feliratán megkopott a véset.

9. **Balogh Jenő** honvéd (1954 – 1975): (É.sz.: 47.234540 K.h.: 21.610130) Balogh Jenő honvéd a Magyar Néphadsereg hadköteles katonája volt. Szolgálateljesítés közben vesztette életét. Nem háborús veszteség. Szülei sírjában nyugszik, amely egy betonszegéllyel körbevett és betonlappal lefedett kettős sírhely. A síremlék szintén betonból készült hasáb alakú sírkő, Két oldalt és előtte virágtartók díszítik. A sírkő fekete gránittáblájára vésték fel Balogh Sándor, felesége és fiuk nevét. A sírkövön látható Balogh Jenő honvéd fényképe.

10. **K. Gászó Sándor** (1914 – 1944): (É.sz.: 47.235130, K.h.: 21.610050) Emléjkel. Gászó Sándor a második világháborúban hősi halált halt. Forrás: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 15/1960. sz. bejegyzés. Hősi halált halt. Holttá nyilvánítva a Berettyóújfalui Járásbíróság Pk. 22617/1959-4 sz. végzése alapján.

K. Gászó Sándor születési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

K. Gászó Sándor házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

K. Gászó Sándor halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

11. **Tóth Sándor** (1910 – 1944): (É.sz.: 47.235240, K.h.: 21.610820) Hasáb alakú, betonból készült síremlék, amelyre fekete gránittáblát rögzítettek. A táblára vésték Tóth Sándor nevét, aki a második világháborúban halt meg. A sírhelyet nem fedték le, virágok borítják és betonszegély övezi. Régi de, gondozott.

12. **Turzó Mihály** civil (1884 – 1944): Polgári személy, nem teljesített katonai szolgálatot. A polgári halotti anyakönyvi bejegyzésében a következő megjegyzés szerepel: "A községbe benyomuló orosz katonák és az itt védekező német katonák között folyó utcai harc közben orosz golyótól találva halálos sérülést kapott." Forrás: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 24/1944. számú bejegyzés (Közzétéve a www.familysearch.org oldalon). A sír anyaga beton, teljesen le van fedve, a sírkő mellett egy szintén betonból készült oszlop kapott helyet, a hősi halott neve pedig egy fekete táblára lett felvéve.

Év és hó	Keresztelési hely	Megkereszteltnek neve	Születik neve, vallása, állapota	Lakhely a felvétellel	Keresztelőtök neve, állapota	Keresztelői lelkész neve	Keresztelt
1919. október 24.		Mihály					

Turzó Mihály keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

A házasság		A nőlegény		A menyasszony		A házasságkötés	
1919. január 11.		Turzó Mihály					

Turzó Mihály házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

Év	Hónap	Név	Állapot	Állapot	Állapot	Állapot
1944.	okt.	Turzó Mihály	halott			
1944.	okt.	Turzó Mihály	halott			

Turzó Mihály halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

b) Hely: „Ócskatemető” (Régi reformátustemető), 4121 Szentpéterszeg (É.sz.: 47,228770 K.h.: 21,613372)

Tapasztalatok:

A szentpéterszegi „Ócskatemető” a település déli részén, a Berettyó folyó mellett helyezkedik el. Mára már felhagyott temető, azonban Magyarország 1941-es katonai felmérésének térképén még működő temetőként szerepel.

Az „Ócskatemető” egy dombon fekszik, jelenleg a település sportpályája található a közvetlen szomszédságában.

A volt temető területe rendezetlen, teljesen benőtte a növényzet. Sírok csak elvétve találhatóak, azok is rossz állapotban vannak. Az „Ócskatemetőben” 2 hősi halott első világháborús személyt vett nyilvántartásba a 3. HTI beosztott tisztje.

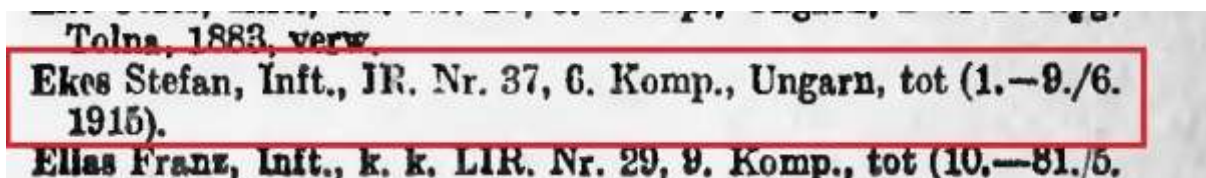
1. **Német hősi halottak:** 10 német hősi halott nyughelye. A német katonák sírhelyét a község déli peremén, a Kossuth utca végén található régi református temetőben (Ócskatemető) jelentette be a község önkormányzata. A temető

területe a sportpálya és a horgásztó szomszédságában található. Az 1886. évi kataszteri térképen "Libanyomásnak" nevezték. Megtalálható volt még az 1941. évi katonai felmérés térképén is. A temetőt az 1970-es évek végén bezárták. Sok sírhelyet exhumáltak. 2021-re a terület fákkal és bokrokkal sűrűn benőtt környék. Az északkeleti oldalán a fákat kivágták és jobban hozzáférhető. Alig néhány sírkő fedezhető fel. 2021. április 24-én a HTBK Debreceni Szervezet hadisírkutató csoportja által végrehajtott felmérés során a német katonák sírhelye már nem volt azonosítható. A sírhely felszámolásának, exhumálásának részletei nem ismertek. A Német Hadisírgondozó Népi Szövetség (VDK) munkatársai a község körzetében a 2010-es években (Hencidán) már exhumáltak német katonákat. (Forrás: Magyar Bertalan elnökhelyettes, Hencidai Polgárőr Egyesület.)

2. **B. Ékes István** gyalogos (1888 – 1915): Földrajzi koordináták: É.sz.: 47.228980, K.h.: 21.613660. A HM HIM HL hősi emlékmű és síremlék nyilvántartása szerint: "Az 1978-ban felszámolt, ma magánterületnek minősülő egykori „Ócska temetőnek” nevezett területen egy romos állapotú, első világháborús jelképes sírjel található (É 47° 13,740' – K 021° 36,820)." Forrás: <https://hadisir.hu/hosi-emlekmuevek/1> . A hivatkozott oldalon közzétett fotók alapján a HTBK Debreceni Szervezete hadisírkutató csoportja által 2021. 04. 24-én végrehajtott helyszíni felmérés megállapította, hogy a Szentpéterszegi „Ócskatemető” keleti részén (Régi reformátustemető) még megtalálható egy ledől sírkőoszlop, amely két darabban van a talajba süllyedve, feliratával felfelé. A sírhelye kőalapzata előtt egy fából készült kereszt áll. Felirata már nem olvasható. A kettőtört sírkőoszlop B. Ékes István (1856-1893) és felesége Tar Zsuzsanna sírhelyén állt. A törött oszlop alsó részének felirata szerint fiuk B. Ékes István 1915. június 5-én halt hősi halált az olasz fronton. Ékes István neve szerepel az Osztrák-Magyar Monarchia veszteséglajstromaiban, a Cs. és kir. 37. gyalogezred 6. századában halt hősi halált 1915. június 1-9. között. Forrás.: K. u. k. Kriegsministerium Verlustlisten, Wien 1914-1919, k.k. Hof- und Staatsdruckerei/ Az Osztrák-Magyar Monarchia Császári és királyi Hadügyminisztériumának Veszteséglajstromai, Bécs 1914-1919, cs. és kir. Udvari és Állami Nyomda, 241. számú lajstrom, 12. oldal. (Kiadás: 1915. augusztus 18.), közzétéve a www.kramerus.nkp.cz honlapon.

B. Ékes István keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

B. Ékes István halálesete szerepel az Osztrák-Magyar Monarchia Császári és királyi Hadügyminisztériumának Veszteséglajstromában (forrás: www.kramerus.nkp.cz).

3. **Tornyai Lajos** népfelkelő (1887 – 1916): Földrajzi koordináták: É.sz.: 47.229590, K.h.: 21.613000. A HTBK Debreceni Szervezete hadisírkutató csoportja által 2021. 04. 24-én végrehajtott helyszíni felmérés megállapította, hogy a Szentpéterszegi „Ócskatemető” keleti részén (Régi reformátustemető) még megtalálható egy ledől sírkő, amely egy ismeretlen

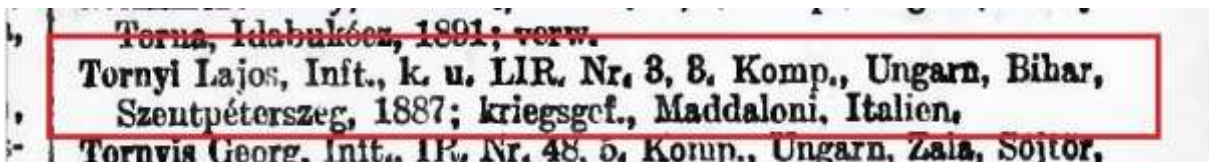
magyar hősi halottnak állít emléket. Az emelvényével együtt eldőlt és a talajba süllyedt sírkő felső része hiányzik, a hősi halott neve emiatt nem olvasható. Csak az alábbi felirat maradt: "... ki az 1916-ik évben a ...adaloni temetőben lett eltemetve neje A. Mészáros Róza bánatára." A. Mészáros Róza, Szentpéterszegi lakos neve szerepel a Református Egyházközség keresztelési anyakönyvében. A. Mészáros Róza férje Tornyai Lajos népfelkelő (M. kir. 3. h.gye. volt). Ezt igazolja Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve. Vallása református volt. 1916. május 3-án halt meg 28 évesen Maddaloni hadifogolytáborában, Olaszországban. (In.: Szentpéterszeg község polgári halotti anyakönyve 13/1919. számú bejegyzés. Szentpéterszeg polgári házassági anyakönyve 11/1913 sz. bejegyzés. MNL HBML Hajdúböszörményi Fiókleveltára. Közzétéve a www.familysearch.org honlapon.) A hadifogságba esését igazolják továbbá az Osztrák-Magyar Monarchia első világháborús veszteséglajstromai. Csapatteste a M. kir. 3. h.gye. 3. szd. volt. Fogság helye: Maddaloni, Olaszország. (In.: K. u. k. Kriegsministerium Verlustlisten, Wien 1914-1919, k.k. Hof- und Staatsdruckerei/ Az Osztrák-Magyar Monarchia Császári és királyi Hadügyminisztériumának Veszteséglajstromai, Bécs 1914-1919, cs. és kir. Udvari és Állami Nyomda, 424. számú lajstrom, 59. oldal. Kiadás: 1916. május 25. Közzétéve a www.kramerius.nkp.cz oldalon.) Tornyai Lajos népfelkelőt az olaszországi Maddaloni város temetőjében temették el (Forrás: Wiener Kriegsarchiv, Kriegsgäberakten 59/Bécsi Hadileveletár, temetőkataszterek 59. sz. doboz. Közzétéve a www.katonahoseink.militaria.hu honlapon.)

Tornyai Lajos keresztelési anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

Tornyai Lajos halotti anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

Tornyai Lajos halálesete szerepel az Osztrák-Magyar Monarchia Császári és királyi Hadügyminisztériumának Veszteséglajstromában (forrás: www.kramerius.nkp.cz).

Tornyai Lajos házassági anyakönyvi bejegyzése (forrás: <https://www.familysearch.org/hu>).

c) **Hely: 1848-49-es, valamint I. és II. világháborús és 1956-os emléktáblák**, 4121 Szentpéterszeg, Kossuth L. utca 45. (É.sz.: 47,233722 K.h.: 21,617167)

Tapasztalatok:

A Polgármesteri Hivatal előtti téren található egy kőoszlop, amelyen három márványtábla a hősi halottak neveivel emlékezik meg az 1848-49-es forradalom– és szabadságharcról, az első világháborúról és a második világháborúról. Az emlékmű gondozott, a községháza előtti téren található.

A polgármesteri hivatal falán található egy '56-os emléktábla, a községi forradalmi bizottság tagjainak állít emléket.

d) **Hely: Szovjet tömegsír és IV. Béla szobra**, 4121 Szentpéterszeg, Kossuth L. utca 36. (É.sz.: 47.233722 K.h.: 21.617167)

Tapasztalatok:

A település főtéren található a község református temploma (Kossuth utca 36.), amelynek a falán található egy tábla az első világháború községi áldozatai névsorával. A templom előtt található egy szovjet tömegsír is, amin csak egy emlékező szöveg olvasható cirill betűvel.

A református templom kertjében, a szovjet tömegsír előtt van egy szobor is, mely IV. Béla királyt ábrázolja. „A szobor egy szimbólumrendszer: a kösziklák, amiből az oszlop kiindul, azt a munkát kívánják jelképezni, ahogy IV. Béla egy tatárdúlás után a porban heverő országot újra elindította népének továbbélése útján. Az oszlop a tagozattal és a faragással a templom formaalakításának a jeleihez igazodik. IV. Béla király 180 cm magas bronzszobra áll a talapzaton, fején halotti korona, a jobb kezében kard mintegy keresztként letéve, amely több jelnek a kódolását is jelentheti: kard, amely erőt és méltóságot is jelent, de jelenti annak a több mint egymillió magyarnak az áldozat keresztjét is, akik elpusztultak. Erre utal a halotti korona is a fejen és az arc, amely megtörve bár, de hitben erősen tett fogadalmat arra, hogy ezt az országot felépíti. Ez a gesztus, mely a szívre tett kézben mutatkozik...” (részlet Prokai Gábor, a Képzőművészeti Lektorátus fősztályvezetőjének avatóbeszédéből).

A szovjet tömegsír a Szentpéterszegi református templom mellett van a Kossuth utca 36. szám alatt. A szovjet tömegsír helyét egy műkö emléktábla jelöli, amelynek megkopott

felirata oroszul olvasható: "Örök dicsőség a Szovjetunió szabadságáért és függetlenségéért elesett hősöknek. 1941-1945". A sírhelyről jelentést tett Szentpeterszeg község előljárósága. 480/1948. ikt. sz. irata (Forrás: 3993/1948 Bihar vármegye alispánja. Irattári irományjegyzék. Tárgy: Katonai sírok és temetők számbavétele - Levéltári jelzete: MNL HBML IV.B. 406/b 811d. 3993/1948).

11. Дополнительная информация о захоронении

УЧЕТНАЯ КАРТОЧКА
воинского захоронения
области
Хайбул-Бихар

1. Место и дата захоронения
Села Сентпитерсег Сентпитерсег
на улице коште
1944

2. Вид захоронения
Братская могила

3. Размеры захоронения и его состояние

4. Краткое описание памятника (надгробия) на захоронении

Приложение № 2
к директиве Министерства обороны СССР
1990 года №
Белгородская республика
страна
б 31 204
номер карточки
1900/048

5. Количество захороненных:

Всего	В том числе:	
	известных	неизвестных
33	—	33

6. Персональные сведения о захороненных

№ п/п	Воинское звание	Фамилия, имя, отчество	Год рождения	Дата гибели или смерти	Место захоронения на кладбище, участке, кладбище	Откуда передан труп
1.						
2.						
3.						

7. Кто шефствует над захоронением

8. Фотографии захоронения

9. Схема расположения захоронения

10. Представитель Министерства обороны СССР

Представитель местных органов власти

Место печати

_____ 1991 г.

И. П. Вас. 004-006

A hivatkozott jelentés szerint 34 fő szovjet katonát temettek el a második világháború végén itt. Az Oroszországi Föderáció Honvédelmi Minisztériuma Központi Levéltára

vesztésnyilvántartása szerint Szentpéterszegen 33 fő ismeretlen szovjet katona nyugszik tömegsírban. Az adatot 1991. március 22-én a szovjet csapatok Magyarországról történő kivonulása előtt közvetlenül rögzítették nyilvántartó lapon. (Forrás: Vojennije Memoriali Állami Társaság link: www.odm.memorial.ru)

e) **Hely: Szentpéterszegi tanítók emléktáblái**, 4121 Szentpéterszeg, Kossuth utca 36.

Tapasztalatok:

A szentpéterszegi Fekete Borbála Általános Iskola falán egy tábla állít emléket Sólyom Józsefnek és Balogh Antalnak, első világháborús hősi halottaknak. A tábla felirata a következő: „Sólyom József és Balogh Antal hősi halált halt tanítóink emlékére 1914-1918. Példátok örök tanítás: A Haza minden előtt!”

Az első világháborúban életüket veszített tanítók emléktáblája alatt található Kathó István emléktáblája is. Kathó István az iskola rektora és igazgatója volt, 1944. október 16-án halt hősi halált, civil áldozat volt. Sírja a település köztemetőjében található, a sír nyilvántartásba vételére ez alkalommal került sor.

Hősi halott tanítók emléktáblája. Kép: „Elfeledett emlékezet” Háborús Kegyeleti Kutatócsoport